

БАЯРД ЛЕРМА

Хосе Мануель Баярд Лерма (нар. 1937 р.) — панамський письменник. Оповідання «Червоне дерево» взято із спеціального номера кубинського журналу «Наса де лас Амерікас», присвяченого сучасній панамській літературі.

ЧЕРВОНЕ ДЕРЕВО

— Вали-и!..

Гора здригнулася від лунких ударів сокири, і зелений велетень з тріском упав на землю.

Негри й індіанці заходилися обрубувати з дерева гілки. Все було таке звичне, таке буденне. Відібране в гори дерево, потрошені людські кістки.

Вівіано вийняв з рота люльку.

— А це й справді велике дерево, друже. Грінго Мані¹ добре заробить на ньому...— Вівіано поволі щідив слова, а Чікі, мовчазний індіанець, уважно слухав його.— Ти й сам бачиш: хто має гроші, до того вони самі пливуть. Таким усе дозволено. Тому і Джей мертвий, і Туле... Для грінго поліція не існує...

Чікі слухав, зціпивши зуби, його вилицювате обличчя болісно скривилось.

Тієї ночі він ліг на тверду долівку, прагнучи бодай уві сні забутись. Але болючі спомини ятрили душу...

Джей умів співати таких гарних пісень і не раз казав: якщо через примху чужинців доля ошукує індіанця, якщо пекельні сили палять і зрівнюють із землею твою домівку, треба повстати і спрямувати свій гнів проти негідників. Ось чому того вечора, коли Мані, наче дикий звір, накинувся на Туле, щоб її згвалтувати, кволий сімдесятилітній Джей став на захист дівчини. На світанку старого знайшли з відрубаною головою.

Тиждень тому Чікі подався до містечка, щоб попросити захисту в законі. З вірою в справедливість звернувся він до судді. І, як у всіх червоношкірих, що приходили сюди з верхоріччя, той зажадав у нього винагороду.

— Скільки в тебе курей?

— Жодної. Грінго забрав геть усе.

— Неправда. В тебе мусить щось бути — поросята, банани. Треба, щоб ти нам чимось віддячив. Якщо не принесеш нічого, справа твоя про-

¹ Гроші (англ.).

грана, чуєш? Чого доброго, ще опинишся за ґратами, бо містер Мані — не просто наш друг: він має великий вплив у столиці. Одне слово, це американець.

— Невже й справді не можна знайти управу на свавільника, який знущується з бідних індіанців?

Чікі справу програв, і на одного ошуканого індіанця в цьому краї стало більше. Йому не лишалося нічого іншого, як звернутись по допомогу до добрих людей.

Священик зустрів його з приязною посмішкою.

— Що привело тебе до церкви, сину? Хрестини? Похорон? Чи, може, ти хочеш сповідатися? За всі ці послуги треба платити: церква здійснює грандіозні соціальні заходи, і їй потрібні гроші. Отже, з чим ти до мене прийшов?

— Я прийшов, щоб...

— Щоб почути слово господа?

— Я не знаю, хто він такий...

— Ну, ну, не богохульствуй. Будь добрим християнином.

Чікі плутано розповів про свою біду.

— Я працюю вже три місяці, а ґрінґо Мані ще нічого мені не заплатив. Більше того — він одібрав усе, що було в бідного індіанця. Замов за мене слово перед суддями. Люди кажуть, що ти дуже добрий, хоч і береш гроші за похорон небіжчиків.

— Гм... — Обличчя священика відбивало суперечливі почуття. — Ти, бачу, сміливий. А чи відомо тобі, хто своїми щедрими пожертвами підтримує церкву? Хто виконує всі євангельські заповіді? Хто причащається кожної неділі? Хто дає кошти на освіту, на культурні заходи? Не знаєш? То я тобі це скажу — містер Мані! — Обличчя святого отця почервоніло від гніву. Він узяв у руки розп'яття: — Припади до ніг господа, смиренний рабе. Хто страждає мовчки, хто кориться своїй долі, того чекає царство небесне. Господь...

Індіанець рвучко підхопився із стільця. Не розбираючи дороги, він подався до річки...

Давно вже розвиднілось, а Чікі все ще сидів, охоплений невеселими думками. Як швидко спливає час, болем відгукуючись у серці. А коли він повернувся додому, то довідався про смерть Джея, про збезчещену Туле...

Того ж ранку він надів чорну одягу. Це було оголошення війни, виклик індіанця, в жилах якого текла чесна кров.

Все було, як завжди. Люди відбирали в гори дерево й самі перетворювались на тріски. Вітер подужчав, шмагав рубачів в обличчя.

Все було таке звичне, буденне — удари сокири, вищання пилки, знущання, побої. Та раптом гора здригнулась від крику пораненого індіанця. Вода в річці почервоніла від крові. Чікі вихопив мачете.

— Ти заплатиш за це, ґрінґо!..

Американець кинувся тікати і...

Велетенське дерево з тріском упало на землю, ламаючи його кістки. Вітер тихо колихав крони дерев, Савана неквапливо котила свої води.

*З іспанської переклав
Сергій БОРЩЕВСЬКИЙ*